

על ספרים

אוצר גלום

בנוני ל"ספר המונחים לרפואה ולמדעי הטבע" מאת הר"ר א. מ. מוֹיָא ז"ל. בעריכת ד"ר ד"ר ש. משרניחובסקי, שיצא עתה לאור בארץ ישראל.

אף אצל אומות העולם היושבות של- וות ושקטות בארצותיהן ולא הלכו מנלה אל גולה, ולשונו לא פסקה מל- חיות בניהן לשעה קלה, אין יצירתם של אוצרות מונחים מעין זה. דבר ~~העיון~~ והם הולכים ונוצרים במשך הרבה שנים. ועל אחת כמה וכמה אצל לנו. כלום יש צורך לבוא ולגלוש שוב בפעם המאה או האלף, פרשה זו של "שכינתא בגלותא" — של הלשון העברית מאז פסקה לחיות חיים נורמ- ליים ונצטמצמה בעיקר בד' אמות של הלכה?

בשלוש הקדמות (אחת מאת ה. ג. ביאליק בשם ועד הלשון העברית, אחת מאת ד"ר ש. משרניחובסקי העו- רך, ואחת מאת פרופ' ג. שלוש, ידירו של המחבר ז"ל) מסופרות בפיצור תולדותיו של "ספר המונחים". המד בר, מחובשי בית המדרש הישן, נמשך אחרי ההשכלה — ופן התלמוד הפוסק- קים עבר למדעיהול: מתחילה להגיד מה ומדעי הטבע, ואחר כך להכמת הרפואה. חכמת הרפואה מצריכה יד- עת ראשי-פרקים בקצת ממדעי-הטבע, אבל המנוח מוֹיָא שאף מתחילה למד- עים הטכניים, והיה תלמיד הפוליטיכי- ניקום בציריך, ובמקצוע זה תופסים קצת ממדעי-הטבע, כגון הפיסיקה וה- חימיה, מקום הרבה יותר גדול מכפי הדרוש לרופא. וידיעות, אלו במדעים הטכניים ובמדעי הטבע עמדו אחר כך לרופא מוֹיָא, להרחיב את מסגרתו של ספר המונחים. ואל ההכשרה המד- עית הכללית צרף הלמדן מוֹיָא את בקיאותו במקורות הספרות העתיקה (ים התלמוד ומפרשיו). על אלו הר- סף חפוש ועיון וחקירה. במקורות ובספרים, שאינם מצויים בבית המדרש הישן והישיבה. וכך נוצר, לאחר שקי- דה במשך ארבעים שנה, "ספר המוני- חים". שנעשה לו למוֹיָא מפעל-חיים.

אלא שלאחר כל אלו היה "ספר המר- נחים" רק בחינת שלד: הונחו עיקריו ויסודותיו, אבל היה מן הצורך להקי- דים על השלד בשר ועל, לבדוק את כל החומר הרב, למיין אותו, לסדר אותו, לתקן ולהשלים. ואת זה עשה ד"ר ש. משרניחובסקי, היבוע

בהל הרחב בעיקר. כאחד מגדולי המסורדים בדורנו, ודק למעטים ידוע גם כיוצר במקצוע המונחים, ביחוד בהכמת-הרפואה. וכך ניתנה לנו, לדור מחיי הלשון העברית, מתנה יקרה זו. "ספר המוני- חים", הכולל בתוכו כששים אלף מונחים בעברית — לרפואה ולמדעי הטבע.

לכאורה יש מקום לסברה, שמספר עצום כזה של מונחים מסיף את כל מקצועות המדע לענפי ענפיהם על כל סעיפיהם וסעיפי סעיפיהם. אבל לא בכדי עמלו בחבורו של ספר זה אנשי-מדע — והם היודעים, שבאמת יש בספר זה רק כחמשה מן הים". והם מטעמים דבר זה בהקדמת, כדי שהקהל לא יבוא לידי טעות בהערכת הספר. אפשר לומר, שמונחי הרפואה הוכנסו במדה מססיקה, ומשאר מדעי-

הטבע ניתנו בו מונחים רק בתודת ראשי פרקים, במדה שיש להם שייכות להכמת הרפואה. ואף בנוגע לרפואה מטעים העורך, ש"לדעתנו המלון בכללו ישמש בסיס ויסוד לאוצר המונחים הרפואי". וביאליק מנסה דבר זה במד- יום אלו. הצעת היסוד הראשון, הרחב למדי, לכנין המרמינולוגיה הרפד- אית בעברית ניתנה בספר הזה—וסוף הכנין השלם, הקבוע, לבוא".

ועתה צא ולמד: אם בנוגע למונחי רפואה אין ששים אלף ערכים אלא הצעה ויסוד לבנין", — כמת עדיין חסרה. לשוננו בנוגע לענפי מדעי את- רים (הפיסיקה החדשה, החימיה, הראי- די, התעופה באויר, החשמל ועוד ועוד), שבהם אין לנו אולי אף אלף מונחים לכל אחד הענפים.

דוקא עושר זה, שניתן לנו ב"ספר המונחים", מראה לנו, כמה דלים ועד- ניים אנן מבחינה זו אננו עומדים עדיין מלבד.